

9.05x46.18	1	2	עמוד	הארץ - תרבות וספרות	21/11/2025	95996095-2
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790						

גינת וינר והפיקוס המהולל שלה :

רשימות תל אביביות | אברהם בלבן

הפסל "אשה עם כדור ופירמידה" של ברנרד רדר בכניסה לגן וינר
צילום: אביבה עין-גיל

גינת וינר והפיקוס המהולל שלה

הטור על עץ הפיקוס ברחוב פיארברג 9 ("שאיפות טריטוראליות ברחוב פיארברג", 24.10.25) עורר שניים־שלושה אוהבי עצים לכתוב לי על הפיקוסים המיוחדים "שלהם". אין ספק, בצד תושבים לא מע־טים המתלוננים על הלכלוך שגורמים עצי הפיקוס יש רבים המוקסמים מהחיוניות שלו, מהצל הנדיב שהוא מטיל ומהצורות המיוחדות ששורשי האוויר שלו יוצרים. וכבר נאמר במקורות, פיקוסו של אדם כבודו. אחד ממכתבי "הפיקוס שלי" קבע בתוקף כי הפיקוס בגינת וינר ידוע כפיקוס הגדול ביותר בעיר. הפיקוס הזה עורר בי זיכרון עמום: שנה או שנתיים אחרי שהתיישבתי כאן נאבקו תושבי רחוב מקס מנר־לשטם בעירייה שרצתה לעקור את הפיקוס הזה, או אולי רק לקצצו, כדי ליצור מקום לאשכול גנים שתיכננה לבנות במקום. הפיקוס הזה ניצל ועמו חלקים מגינת וינר.

יום חמישי ראשון של נובמבר, עשר בבוקר. ברחוב מנדלשטם לא שר־טטתי אף־פעם והבוקר אני שם פעמי לעבר גינת וינר והפיקוס המהולל שלה. אעבור אחר־כך גם ברחוב מנדלשטם לעשות היכרות ראשונה. רחוב דיונגוף קיצי לגמרי. הקיץ מתנהג השנה כעריץ המסרב לפנות את מקומו. בדרכי צפונה אני משחזר בראשי מה מזכיר לי שמו של מנר־לשטם. ראשית, אחותו סופיה (שרה) היתה אמה של רחל המשוררת, והורשה לה את העניין בשירה וככל הנראה גם את מחלת השחפת. שנית, מנדלשטם היה מתומכיו הראשיים של הרצל, ובספרו "אלטנוילנד" מייעד חווה המדי־נה לבני־דמותו של מנדלשטם את תפקיד נשיא המדינה היהודית.

כשאני חולף עלי־פני רחוב ז'בוטינסקי נראות מימין צמרותיהם הג־בוהות של עצי אזורכת וארוקריה. רחוק יותר צומחים מגדליה הנבנים של כיכר המדינה. בין דיונגוף 256 (שבבנייה) ל-258 (אשכול גנים ומרכז לבריאות המשפחה) יש שלט המורה לעבר "גן ג'נה וינר (שרף)". כשאני הולך מזרחה לעבר הגן נשמעות משמאלי צהלות ילדי הגן. אחרים מהם רוכבים על אופני שלושה גלגלים, אחרים משחקים תופסת או בונים מג־דלים בפינת החול. כמו בכל גן ילדים, גם כאן ילדה אחת יושבת בצד, מביטה החוצה אל הגינה, חולמת. בגינת וינר הסמוכה התמונה שונה לג־מרי: הגינה ריקה למעט שני כלבים ובעליהם הנראים מהפינה המיועדת לשחרור הכלבים. אני משער שבשעות אחר־צהריים מגיעים לכאן הורים עם ילדיהם אבל כעת דומה שבניין הגנים שואב אליו את כל הואטוטים. בכניסה לגינה ניצב פסל ברונזה, "אשה עם כדור ופירמידה", פרי ידיו של האמן ברנרד רדר. מאחורי המקלט הציבורי שבפינת הגינה פורחים כמה שיחי דק פרי זקוף ושפע פרחיהם הצהובים מעניקים צבע לגינה השוממת. הפיקוס, שלכבודו הגעתי לכאן, צמוד לגדר המפרי־דה בין הגינה לרחוב מנדלשטם והוא אכן ענק. שלוש זרועות אדירות שלוחות לעבר הגינה, אחת נפרשת לאורך מנדלשטם ושתיים קוצצו כדי לפנות מקום לאשכול הגנים. אין ספק, הוא גדול מהפיקוס שראיתי בפיארברג 9 ומשדר עוצמה אדירה. לא פלא שהוא נחשב לפיקוס הגדול ביותר בעיר. כך או אחרת, השריריות רבת השנים שלו חסרה את הדמיון היצירתי שמגלמים שורשי האוויר של הפיקוס הפיארברגי.

מזרחה, לאורך הגדר המקיפה את הגינה שתולים עוד עצי פיקוס, אבל אלה צעירים בהרבה מהפיקוס הגולייתי. אני יוצא מהגן לעבר הר־חוב ומגלה שהפיקוס הגדול שתול בקצהו המערבי של מנדלשטם 11. שורשיו העבים מתפתלים על אדמת חצרו האחורית של הבית.

רחוב מנדלשטם מתעקל כמו הפיקוס שזה עתה נפרדתי ממנו. בתיו הראשונים של הרחוב מתחילים במזרח, אחר־כך פונים ימינה וממשיכים צפונה ממספרים 4 ל-11. רוב בתי הרחוב חודשו אבל צמחו רק בקומה או שתיים. הרושם הוא של רחוב צפוני ישן, שקט ונעים. בקומה השנייה של בית מספר 8 המוני פרחים לבנים פורחים על כמה שיחים שאיני מצליח לזהותם מהקרקע. איש מבוגר הפונה לכניסת הבית שממול נעצר לרגע ושואל אם אפשר לעזור לי. אני מסביר שאני רק נהנה מהפריחה היפה שבקומה השנייה והוא אומר, "אל תשאל איזה ריח טוב הפרחים האלה עושים בערב, חבל לך על הזמן". הפרחים דמויי הכוכב והריח המתפשט בערב מרמזים לאחד ממיני היסמין, כנראה טרכלוספרמון יסמיני, ואני מודה לאיש על המידע שחשף בלי־דעת.

בבית מספר 12 עשו חסד עם דרקונית קנרית והיא מתרוממת מא־דניתה ומתפשטת היטב בין מסגרת הבטון המגינה על הקיר לבין הקיר עצמו. אני הולך לאורך הבית והוא מתגלה לי כ"מרכז מיטשל לאזרחים ותיקים". הבניין נראה חדש למדי אבל אורח ותיק בשם שמעון כהן, שהגיע עם אשתו לשמוע הרצאה על הודו, מספר לי שאמו היתה הולכת לכאן כל שבוע כבר לפני שלושים שנה. גבר אחר נעצר לידינו ומספר לי על החוגים לקרמיקה ולציור שהוא משתתף בהם. חוגים לספורט? אני שואל, והוא מחייך, "קלפים גם נחשב?"

אני נכנס בעקבות הגברים האלה פנימה ומבין שהגעתי ל"חודש האזרח הוותיק במרכז מיטשל, נובמבר 2025". מלי היושבת מעבר לשור לחן מזמינה אותי לשבת בתנועת יד ובחיוך מלא. היא נותנת לי את תוכנית "מכללת מיטשל לשנת 2025" ובה פעילות גדושה של חוגים להתעמלות, לשפות ולאמנות (ציור, קרמיקה, גילוף בעץ). לא נעדר מקומן של כיתות לספרות, לריקודים ועוד. בחיוכה הנעים היא מספרת שבמרכז חברים/ות למעלה מ-400 נשים וגברים.

כשאני יוצא מבית מיטשל אני מגלה כי רחוב מנדלשטם מתפצל שוב. צפונה הוא מגיע לשרדות נורדאו ומערבה הוא פונה לעבר דיונגוף. אני ממשיך למפגש הרחוב עם שדרות נורדאו כדי לשמוע איך שני המי־קסים, מקס מנדלשטם ומקס נורדאו, ממשיכים בדיוניהם האינסופיים בשאלה איך אפשר לתרבת את יהודי מזרח־אירופה, איך ללמד אותם להתפרנס מעמל כפיהם ולשמור על עקרונות בסיסיים של הגיינה אישית ומוסר, ואם אפשר באותה הזדמנות גם לחזק את גופם וליישר את חום. עד לפני שניים־שלושה עשורים הייתי יכול לומר להם בלב שלם שצאצאיהם של היהודים ההם כבר בריאים ושלמים.

אני חוזר עם שדרות נורדאו לעבר דיונגוף. את עצי הפיקוס הקדוש הנטועים כאן הכרתי מיד עם בואי לעיר לפני כתריסר שנים בטיולי השרדות שערכתי. אין כאן אף עץ הזוקף לעצמו את התואר "הגדול ביותר בעיר" ואף עץ שגזעו דומה למשנהו, ויחד הם יוצרים שדרה נה־דרת, מרהיבת נפש.